

TRESTNÝ ČIN PORUŠENÍ AUTORSKÉHO PRÁVA

LUKÁŠ BOHUSLAV, VLADIMÍR PELC

1. MEZINÁRODNÍ A EVROPSKÉ PRAMENY AUTORSKÉHO PRÁVA

1.1 MEZINÁRODNÍ PRAMENY PRÁVA AUTORSKÉHO

V oblasti autorského práva platí na základě čl. 10 Ústavy České republiky (dále též „Ústava“) klasická aplikační přednost mezinárodních smluv před vnitrostátními právními předpisy, tedy „*vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva*“. Česká republika podle čl. 1 odst. 2 Ústavy respektuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva. V úvodu výkladu je tak nutné zmínit mezinárodněprávní základ problematiky autorského práva tak, jak vychází z následujících mezinárodních úmluv.

- 1) Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, podepsaná ve Stockholmu dne 14. července 1967. Úmluva byla vyhlášena pod číslem 69/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 80/1985 Sb. Jak vyplývá již z názvu Úmluvy, byla touto zřízena Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organization).
- 2) Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl, která byla uzavřena dne 9. září 1986 v Bernu. Úmluva byla uveřejněna vyhláškou č. 133/1980 Sb., ve znění vyhlášky č. 19/1985 Sb. Bernská úmluva byla mnohokrát novelizována, naposledy pak v Paříži roku 1971. Stanovuje minimální standardy ochrany autorského práva.
- 3) Všeobecná úmluva o autorském právu, která byla dohodnuta a podepsána dne 6. září 1952 ve švýcarské Ženevě. Do českého právního řádu byla implementována vyhláškou č. 2/1960 Sb., ve znění vyhlášky č. 134/1980.
- 4) Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací ze dne 26. října 1961 vyhlášená pod č. 192/1964 Sb.
- 5) Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů, která byla sjednána dne 29. října 1971 v Ženevě. Tato úmluva byla vyhlášená v českém právním řádu pod č. 32/1985 Sb.

- 6) Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví známá též pod zkratkou „TRIPS“, jež je součástí sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb., inkorporujícího Dohodu o zřízení Světové obchodní organizace (WTO).
- 7) Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském ze dne 20. prosince 1996, přijatá v Ženevě. Smlouva vyšla ve Sbírce mezinárodních smluv jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 33/2002 Sb. m. s.
- 8) Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, přijatá taktéž 20. prosince 1996 v Ženevě, vyhlášená jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 48/2002 Sb. m. s.
- 9) Úmluvou se značným trestněprávním dosahem je *Úmluva Rady Evropy o boji proti internetové kriminalitě* (Convention on Cybercrime), uzavřená dne 23. listopadu 2001 v Budapešti. Úmluva vstoupila v účinnost dne 1. července 2004 a je prvním dokumentem trestněprávní povahy stran autorského práva. Ostatní výše zmíněné úmluvy se trestněprávními aspekty práva autorského nezabývaly. Úmluva jako první upravuje trestné činy spáchané přes internet a zabývá se mj. porušením autorského práva (dalšími oblastmi úpravy Úmluvy jsou podvody spáchané prostřednictvím počítače, dětská pornografie a narušování počítačové bezpečnosti). Úmluva se trestnými činy proti autorskému právu zabývá v čl. 10, přičemž každá smluvní strana Úmluvy je povinna přijmout opatření, kterými stanoví trestnost porušení autorského práva podle vnitrostátního práva (čl. 10 odst. 1 Úmluvy) a práv souvisejících s autorským právem (čl. 10 odst. 2 Úmluvy). Za splnění určitých podmínek smluvní strana nemusí trestní odpovědnost za jednání proti právu autorskému a právům souvisejícím s právem autorským stanovit (čl. 10 odst. 3 Úmluvy). Článek 12 Úmluvy stanoví trestní odpovědnost právnických osob. Česká republika Úmluvu podepsala, ale dosud neratifikovala. K Úmluvě byl připojen Protokol zabývající se kriminalizací činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných za pomoci počítačových systémů, který je účinný od března roku 2006.

1.2 EVROPSKÁ UNIE

Předpisů Evropské unie upravujících oblast autorského práva je značné množství, proto autoři tohoto textu neaspírají na jejich kompletní výčet, přesto je vhodné alespoň nejdůležitější z nich uvést:

- 1) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci některých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti, tzv. směrnice o informační společnosti,
- 2) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví,
- 3) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. 12. 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem v oblasti duševního vlastnictví,
- 4) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. 12. 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících ve znění směrnice Evropského parlamentu a rady 2011/77/EU ze dne 27. 9. 2011.

1.3 OBCHODNÍ DOHODA PROTI PADĚLATELSTVÍ (ANTI-COUNTERFEITING TRADE AGREEMENT, TZV. ACTA)

V současné době je velmi aktuálním a kontroverzním tématem výše uvedená dohoda proti padělatelství, tzv. ACTA, která má vytvořit nový rámec ochrany autorských práv a jejich vynucování. ACTA by si vděk procesu svému přijímání a závažnému obsahu zaslouhovala vlastní zpracování, což vzhledem k zaměření a rozsahu článku není možné. Považujeme však za nutné seznámit čtenáře alespoň základním způsobem s trestněprávními aspekty této Obchodní dohody proti padělatelství (dále jen „Dohoda“). ACTA byla schválena dne 1. října 2011 v Tokiu 8 smluvními stranami této dohody. V České republice je v současné chvíli proces ratifikace této Dohody pozastaven. Dohoda je první mezinárodněprávní úmluvou stanovící trestněprávní prosazování v případech úmyslného padělání ochranné známky nebo porušení autorského práva nebo práv s ním souvisejících v komerčním měřítku a požadující zavedení trestního řízení a trestů (čl. 23 odst. 1 Dohody). Dohoda též požaduje ve svém čl. 23 odst. 5 trestní odpovědnost právnických osob za výše uvedená jednání. Smluvní strana je povinna stanovit tresty, které budou zahrnovat odnětí svobody a také peněžní tresty dostatečně vysoké, aby působily jako odrazující prostředek proti budoucímu porušování, a které budou odpovídat výši trestů za trestné činy odpovídající závažnosti (čl. 24). V čl. 25 Dohody je pak upraveno zabavení, konfiskace a zničení příslušných materiálů a zboží. Dohoda rovněž ukládá povinnost, aby každá smluvní strana ve svém právním řádu zajistila možnost účinných kroků vůči jakémukoli porušování práv k duševnímu vlastnictví, k němuž dojde v digitálním prostředí, včetně urychlených nápravných opatření (čl. 27 odst. 1 Dohody). Ustanovením budícím vášně je čl. 33 odst. 2 Dohody zakotvující, aby za účelem boje proti porušování práv k duševnímu vlastnictví smluvní strany v případě potřeby *podporovaly spolupráci mezi jejich příslušnými orgány odpovědnými za prosazování práv k duševnímu vlastnictví včetně trestněprávní prosazování a opatření na hranicích*, na něž se vztahuje Dohoda.

2. TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA

Současný trestní zákoník upravuje dva trestné činy, které se přímo týkají porušování autorských a příbuzných práv. Jde o trestný čin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle ustanovení § 270 (dále též „trestný čin porušení autorského práva“) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též „TrZ“), a trestný čin padělání a napodobení díla výtvarného umění podle ustanovení § 271 trestního zákoníku. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31. 12. 2009, upravoval v ustanovení § 152 pouze první ze jmenovaných trestných činů. Oproti předešlému trestnímu kodexu obsahuje ten současný tedy speciální trestný čin padělání a napodobení díla výtvarného umění. Páchání tohoto trestného činu není přímo závislé na existenci kyberprostoru, nelze jej podřadit pod pojem kyberkriminality, a proto se jím nebudeme v tomto článku zabývat.

V zahraničí se můžeme z hlediska legislativně technického setkat s různými, někdy odlišnými koncepcemi trestněprávní ochrany autorských a příbuzných práv. Například italská a švýcarská právní úprava vymezují trestné činy přímo v autorském zákoně.¹ Tímto způsobem dochází k tříštění trestněprávní úpravy. Za přínos lze považovat, že zákonodárce neužije blanketní dispozice, ačkoliv její zřetelnou výhodou je, že při každé změně autorského zákona nemusí současně docházet k novelizaci trestního zákoníku. Zkoumané zahraniční úpravy se vyznačují někdy také větší propracovaností skutkových podstat a odstupňováním jednotlivých jednání ohrožujících nebo porušujících autorská práva z hlediska míry závažnosti protiprávního jednání. *Ipsa facto* tím dochází k omezení volného uvážení soudce, což lépe vyhovuje formálnímu pojetí trestného činu a zásadě zákonnosti. U blanketních dispozic může úprava narážet na požadavek určitosti trestněprávní normy (*nullum crimen sine lege certa*), což může být i případ autorskoprávní ochrany v trestním zákoníku.² Stejně řešení jako český zákonodárce přijal i zákonodárce slovenský, který v ustanovení § 283 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, upravuje trestný čin „porušovanie autorského práva“. Trestněprávní ochranu autorských práv obsahuje v trestním kodexu např. i úprava španělská (viz čl. 270–272 španělského trestního zákoníku).³

2.1 TRESTNÝ ČIN PORUŠENÍ AUTORSKÉHO PŘÁVA

Skutkovou podstatu trestného činu porušení autorského práva obsahoval i předešlý trestní kodex v ustanovení § 152, jak jsme již uvedli výše. Oproti dřívější právní úpravě došlo ke změně rubriky trestného činu tak, že slovo „porušování“ bylo správně nahrazeno dokonavým tvarem tohoto slovesa („porušení“). K naplnění předmětné skutkové podstaty totiž stačí i pouhé jedno porušení autorského zákona.

Úprava ustanovení § 152 odst. 1 předešlého trestního zákona byla přejata s drobnými změnami. Na první pohled je odlišná formulace základní skutkové podstaty, kde se nově výslovně požaduje, aby zásah do zákonem chráněných práv byl větší než nepatrný (srov. „Kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv [...]“). S ohledem na opuštění formálně-materiální či materiálně-formální definice trestného činu (srov. § 3 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.) a její nahrazení definicí formální (viz § 13 odst. 1 TrZ), která je doplněna explicitním vyjádření zásady subsidiarity trestní represe (viz § 12 odst. 2 TrZ) je otázkou, zda přijetím nového trestního zákoníku došlo či nedošlo k částečné dekriminalizaci protiprávního jednání, které zasahuje do autorských práv, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi. Zodpovězení této otázky má praktický význam v případě, že by bylo v současné době z hlediska trestnosti posuzováno protiprávní jednání, které se pachatel trestného činu dopustil

¹ Italská úprava je obsažena v čl. 170 až 174 – *quienques* zákona o ochraně autorských práv a práv souvisejících s právem autorským (Protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio) ze dne 22. dubna 1941, vyhlášeném ve sbírce zákonů dne 16. července 1941 pod č. 166 (G. U. n. 166 del 16 luglio 1941) – text dostupný na http://www.interlex.it/testi/141_633.htm. Švýcarská úprava je obsažena v čl. 67 až 73 zákona o právu autorském a právech příbuzných ze dne 9. října 1992, účinný od 1. července 1993. Text dostupný na <http://www.admin.ch>.

² K tomu srov. rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 12. října 2006, sp. zn. I. ÚS 69/06.

³ Ústavní zákon č. 10/1995 ze dne 22. listopadu 1995, trestní zákoník (Código penal), dostupný např. na <http://www.congreso.es>.

do 31. prosince 2009. Trestní právo je totiž postaveno na zásadě, kdy trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchan; pouze v případě, že pozdější zákon je pro pachatele příznivější, postupuje se podle zákona pozdějšího (viz § 2 odst. 1 TrZ). Podle názoru Nejvyššího soudu České republiky (dále též „NS ČR“) není ustanovení § 270 odst. 1 TrZ pro pachatele příznivější než ustanovení § 152 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., byť základní skutková podstata je formulována odlišným způsobem a vyžaduje pro posouzení trestnosti zásah do zákonem chráněných práv v nikoli nepatrném rozsahu. Důvodem je prý skutečnost, že dřívější trestní kodex obsahoval ustanovení § 3 odst. 2, podle něhož za trestný čin nebylo možno považovat čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, a je tak třeba dospět k závěru, že ve svém důsledku jde o ustanovení, která trestnost určitého jednání posuzují ve výsledku stejně.⁴ Nejvyšší soud tak popsanou změnu vnímá pouze jako reakci na ústup zákonodárce od dřívějšího formálně-materiálního či materiálně-formálního pojetí trestného činu, které bylo nahrazeno ne zcela jasnou koncepcí založenou na formální definici trestného činu. Podle našeho názoru však nelze k uvedenému problému přistupovat takto scholasticky a výklad, který by u trestného činu *de facto* vylučoval použití zásady subsidiarity trestní represe, jak ji vyjadřuje § 12 odst. 2 TrZ, je nutné per *argumentum ad absurdum* odmítnout. Náš názor podporuje také skutečnost, že rozsah zásahu do autorských práv nemusí být v konkrétním případě shodný se stupněm společenské škodlivosti (nebezpečnosti). Stupeň společenské škodlivosti je totiž určován např. i způsobem provedení činu, mírou zavinění pachatele, pohnutkou, cílem. Podle našeho názoru je tedy teoreticky možné, aby zásah do autorských práv byl větší než nepatrný, ale vzhledem k dalším okolnostem, rozhodným pro určení společenské škodlivosti, se nejednalo o čin společensky škodlivý. Pokud by navíc v konkrétním případě postačovalo uplatnění odpovědnosti podle jiného (mimotrestního) právního předpisu, trestní odpovědnost pachatele by se neuplatnila (srov. § 12 odst. 2 TrZ).⁵

Další změnou u trestného činu porušení autorského práva je stanovení dalších zvlášť přitěžujících okolností v odstavci 2, kterými jsou „způsobení značné škody jinému“ a okolnost, že „čin vykazuje znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání“, a vytvoření nové kvalifikované skutkové podstaty, kde okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby jsou „získání pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu“, „způsobení jinému škody velkého rozsahu“ a „spáchání činu ve velkém rozsahu“ (viz § 270 odst. 3 TrZ).

Z hlediska nově zavedené bipartice je trestný čin porušování autorských práv podle ustanovení § 270 TrZ přečinem. Dispozice skutkové podstaty tohoto trestného činu je blanketní povahy, tzn., že odkazuje na normu nebo více norem určitého druhu. Tato legislativní technika je v českém právu častá právě u trestných činů hospodářských. V tomto případě je obsah dispozice stanoven normami autorského práva, které

⁴ Viz rozhodnutí NS ČR ze dne 19. října 2010, sp. zn. 5 Tdo 1146/2010.

⁵ Srov. přestupky a jiné správní delikty podle § 105a až 105c autorského zákona. Tato ustanovení byla do autorského zákona včleněna zákonem č. 216/2006 Sb. s účinností od 22. května 2006. Došlo tak k přesunutí a rozšíření správně právní ochrany autorského práva. Dosavadní úprava v ustanovení § 32 odst. 1 písm. a) přestupkového zákona byla zrušena. Nová právní úprava kromě rozšíření své působnosti též zpřísnila sankce. Dochází tak k částečné dekriminalizaci a rozšiřuje se možnost uplatnění zásady subsidiarity trestní represe.

je upraveno v zákoně č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále též „AutZ“). Výklad skutkové podstaty musí proto vycházet ze znalosti povahy autorského práva. Zejména je nezbytné mít na paměti, že *autorský zákon odpovídá dualistickému pojetí autorského práva, které se chápe jako celek práv osobnostních a práv majetkových*.⁶ *Specifičnost osobnostních práv, jež jsou nepřevoditelná a autor se jich nemůže vzdát, má vliv např. na vymezení objektu trestného činu a na aplikaci institutu svolení poškozeného, které je možné pouze v případě zájmů, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat* (viz § 30 odst. 1 TrZ). Autorské právo sice vychází ze zásady nepřevoditelnosti autorských práv, včetně práv majetkových, avšak tato nepřevoditelnost má u osobnostních práv jinou kvalitu. *U autorských práv, která mají majetkovou povahu, je totiž možné udělení oprávnění k výkonu těchto práv* (např. na základě licenční smlouvy). Blanketní dispozice pro soud v praxi znamená povinnost ve výroku o vině uvést, *jaké konkrétní ustanovení určitého právního předpisu* (v tomto případě autorského zákona) *obviněný porušil způsobem zakládajícím jeho trestní odpovědnost*,⁷ neboť ve výroku o vině je vždy nutné uvést všechny znaky skutkové podstaty.⁸ Jakýkoli jiný přístup by byl zpochybněním správného a odůvodněného posouzení skutku z hlediska hmotného práva. Pro pachatele trestného činu, v souladu s principem *ignorantia iuris non excusat*, neznamená blanketní dispozice právní normy žádnou výhodu. Již prvorepubliková judikatura přímo ve vztahu k trestnému činu chránícímu autorská práva zastávala, že neznalost ustanovení zákona, zakládajících a vymežujících právo autorovo, pachatele neomlouvá.⁹ Stejně stanovisko zastává i současná soudní praxe.¹⁰ Platí tedy, že neznalost autorského zákona pachatele nevyvíňuje a posuzuje se stejně jako neznalost normy trestní (srov. ustanovení § 19 TrZ o právním omylu).

Důsledkem blanketní dispozice v trestním zákoníku je, že s každou změnou relevantních ustanovení autorského zákona se mění i obsah skutkové podstaty trestného činu.

S každou změnou právního předpisu je spojena otázka jeho časové působnosti. Trestnost činu ve smyslu 2 odst. 1 TrZ je třeba posoudit zásadně podle celého souhrnu zákonných norem trestních i mimotrestních (na něž trestní zákon odkazuje ve skutkových podstatách s blanketní dispozicí), které jsou všechny účinné ke stejnému momentu rozhodnému z hlediska časové působnosti zákona podle citovaného ustanovení.¹¹ Takovým momentem je okamžik spáchání trestného činu. Komentáře k trestnímu zákoníku¹²

⁶ Tento dualismus byl do českého práva zaveden až v roce 2000. Srov. ŠEBELOVÁ, M. *Autorské právo: zákon, vzory, komentáře a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006, s. 45–46.

⁷ Viz např. usnesení NS ČR ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 5 Tdo 542/2006, publikované též pod č. 916/2006 Sb. rozh. tr. nebo usnesení NS ČR ze dne 16. května 2007, sp. zn. 5 Tdo 449/2007.

⁸ Rozhodnutí citované v předešlé poznámce evidentně vychází z pojetí, které řadí protiprávnost mezi znaky skutkové podstaty. I kdybychom protiprávnost do rámce skutkové podstaty nezařadily, nic by to na uvedeném stanovisku nezměnilo, neboť nepochybně jde o obligatorní znak trestného činu, v tomto případě v ustanovení zvláštní částí výslovně vyjádřený.

⁹ Viz např. rozhodnutí NS ČR ze dne 3. dubna 1925, sp. zn. Zm I 614/24, publikovaný ve sbírce Vážného pod č. 1945, sv. VII., roč. 1925, s. 184–188.

¹⁰ Viz např. rozhodnutí NS ČR 2 ze dne 17. července 1996, sp. zn. 2 Tzn 46/96, publikovaný pod č. 9/1997 Sb. rozh. tr.

¹¹ Rozhodnutí NS ČR ze dne 19. března 2003, sp. zn. 5 Tdo 200/2003, publikované pod č. 3/2004 Sb. rozh. tr.

¹² Např. FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I., POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. 1. díl. Praha: Linde, 2010, s. 1006; PROUZA, D. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 973; ŠÁMAL et al. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. díl (§ 1–139). Praha: C. H. Beck, s. 2517 a 2518.

a komentář k autorskému zákonu¹³ uvádějí jako stále aktuální soudní rozhodnutí NS ČR ze dne 12. října 2005, sp. zn. 5 Tdo 1254/2005, publikované též pod č. 53/2006 Sb. rozh. tr., a rozhodnutí NS ČR ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 5 Tdo 542/2006, publikované též pod č. 916/2006 Sb. rozh. tr., podle kterého za dobu, kdy byl čin spáchán, se zásadně považuje okamžik dokonání trestného činu, kterým se u trestného činu porušení autorského práva rozumí okamžik, kdy došlo k následku. Toto rozhodnutí vychází z předešlého trestního zákona, který výslovně neupravoval otázku doby spáchání trestného činu. Praxe tedy dříve preferovala teorii kritizované stanovisko,¹⁴ že dobou spáchání trestného činu je okamžik dokonání trestného činu, tedy moment vzniku následku. Nový trestní zákoník se přiklonil k pojetí, podle něžž čin je spáchán v době, kdy pachatel nebo účastník konal nebo byl povinen konat, přičemž není rozhodující, kdy následek nastane nebo kdy měl nastat (§ 2 odst. 4 trestního zákoníku). Současné pojetí považujeme za správné, neboť trestem se má hrozit právě určitému protiprávnímu jednání. Doba, kdy následek nastane, může být dílem náhody a v době jednání pachatele často nelze dobu následku předvídat. Důsledkem pojetí, které za okamžik spáchání trestného činu považuje následek, resp. dokonání trestného činu, může být nedovolená retroaktivita.¹⁵ Problémové mohou být případy, kdy se jednání uskuteční za účinnosti starého a následek nastane až za účinnosti zákona nového.

2.1.1 ZNAKY TRESTNÉHO ČINU PORUŠENÍ AUTORSKÉHO PRÁVA

2.1.1.1 SUBJEKT TRESTNÉHO ČINU PORUŠENÍ AUTORSKÉHO PRÁVA

Pachatelem trestného činu porušení autorského práva může být kdokoli, hovoříme tedy o subjektu obecném. Rovněž v případě italské, slovenské, španělské a švýcarské právní úpravy se mluví o subjektu obecném.

Trestně odpovědné jsou za tento trestný čin nejen osoby fyzické, ale od 1. ledna 2012 za podmínek stanovených zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále též „zTOPO“), i osoby právnické (srov. § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob).¹⁶ Z hlediska postihu fyzické a právnické osoby za stejný trestný čin zakotvuje v ustanovení § 9 odst. 3 zTOPO zásadu nezávislé souběžné trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob.¹⁷ Na Slovensku se dlouhou dobu uvažovalo o zavedení pravé trestní odpovědnosti právnických osob. Nakonec však byla zákonem s účinností od 1. září 2010¹⁸ přijata úprava, která umožňuje v řízení proti fyzické osobě uložit fakultativně právnické osobě tato ochranná opatření: zabránění

¹³ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 888.

¹⁴ Srov. např. JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 53–54 nebo NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M. et al. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 94; opačně např. ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon. Komentář*. 1. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 148.

¹⁵ Tato otázka je podrobně rozebrána v italské doktríně. Viz např. ANTOLISEI, F. *Manuale di diritto penale. Parte generale*. 4. edizione. Milano: Giuffrè, 1956, p. 75.

¹⁶ K tomuto BOHUSLAV, L.: K rozsahu kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob. *Kriminalistika*, č. 3, 2011, s. 161–169.

¹⁷ Srov. JELÍNEK, J., HERCZEG, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2012, s. 80.

¹⁸ Zákon č. 224/2010 Z. z., kterým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

peněžité částky a zabrání majetku. Tyto sankce mají *de facto* povahu trestně či administrativně právní. Právníkům osobě však za trestný čin porušování autorského práva podle § 283 slovenského trestního zákoníku lze uložit jen sankci spočívající v zabrání peněžité částky (§ 58 odst. 2 a 3 *a contrario*). Jejich uložení není vázáno na odsouzení fyzické osoby, podmínkou je existence trestného činu či činu jinak trestného, který se dostal alespoň do stádia pokusu, nebo jestliže došlo k účasti na tomto činu (srov. § 83a, 83b a 438c slovenského trestního zákoníku). Můžeme tedy hovořit o nepravé trestní odpovědnosti právnických osob. Za pachatele trestného činu může být na Slovensku prohlášena pouze fyzická osoba. Španělský trestní zákoník, ačkoliv od roku 2010 zná pravou trestní odpovědnost právnických osob,¹⁹ nečiní právnické osoby za trestné činy související s duševním vlastnictvím trestně odpovědné.²⁰ Do švýcarského trestního zákoníku byla trestní odpovědnost právnických osob zavedena s účinností od 1. října 2003. Zde mohou být za trestné činy stanovené v autorském zákoně právnické osoby odpovědné tehdy, když z důvodu nedostatečné vnitřní organizace v rámci právnické osoby nelze určité jednání přiřítat konkrétní fyzické osobě (srov. čl. 102 odst. 1 švýcarského trestního zákoníku). Bez ohledu na trestní odpovědnost fyzické osoby jsou právnické osoby trestně odpovědné pouze za taxativně vyjmenované trestné činy, např. praní peněz (viz čl. 102 odst. 2 švýcarského trestního zákoníku). Ve Švýcarsku je tak trestní odpovědnost právnických osob za trestné činy proti právu autorskému pouze subsidiární.²¹

2.1.1.2 OBJEKTIVNÍ STRÁNKA TRESTNÉHO ČINU PORUŠENÍ AUTORSKÉHO PRÁVA

Objektivní stránku trestného činu charakterizuje zejména jednání, následek a příčinný vztah mezi nimi.

Jednání spočívá v *konání*²² pachatele, který neoprávněně zasáhne více než nepatrně (nikoli nepatrně) do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi.

Z hlediska trestněprávního je významná ochrana, kterou autorský zákon poskytuje:

- 1) autorským právům, čili právům autora k jeho autorskému dílu (hlava I, § 2 až 66 AutZ),
- 2) některým právům souvisejícím s právem autorským (hlava II, § 67 až 87 AutZ),²³ kterými jsou:
  - práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu (§ 67 a násl. AutZ),
  - právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu (§ 75 a násl. AutZ),
  - právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho prvotnímu záznamu (§ 79 a násl. AutZ),

¹⁹ Nová úprava trestní odpovědnosti právnických osob byla do španělského trestního zákoníku zakotvena s účinností od 23. prosince 2010 ústavním zákonem č. 5/2010 ze dne 22. června 2010.

²⁰ Srov. čl. 31 bis a čl. 270–272 španělského trestního zákoníku.

²¹ Švýcarský trestní zákoník ze dne 21. prosince 1937 je v aktuálním znění dostupný na <http://www.admin.ch/>.

²² Jde o tzv. komisivní delikt. Srov. KÚCHTA, J. et al. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 337.

²³ Trestněprávní ochrana se z tzv. práv souvisejících s právem autorským nedostává právu prvního zveřejnitel k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv a právu nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu.

- právo rozhlasového a televizního vysílatele k jeho původnímu vysílání (§ 83 a násl. AutZ),
- 3) zvláštnímu právu pořizovatele k jím pořízené databázi (hlava III, § 88 až 94 AutZ).

U autorských práv je klíčovým pojmem autorské dílo. Při jeho vymezení je třeba vycházet z ustanovení § 2 odst. 1 AutZ, podle kterého autorským dílem je dílo literární, umělecké a vědecké. Pojmovými znaky autorského díla jsou:

- výsledek tvůrčí činnosti autora,
- vlastnost díla být vnímán jako výsledek tvůrčí kategorie umění nebo vědy,
- vyjádření díla v jakékoli smysly objektivně vnímatelné podobě,
- jedinečnost výsledku tvůrčí činnosti,
- nevyloučení z rozsahu ochrany.

Otázka pojmových znaků autorského díla je otázkou právní,²⁴ neboť se vychází z abstraktních znaků stanovených v autorském zákoně. Tvůrčí (duševní) činnosti je schopen pouze člověk. Autorem (původcem) autorského díla může tedy z povahy věci být pouze fyzická osoba. Vytvoření díla není právním jednáním, ale tzv. jinou právní skutečností.²⁵ Z povahy autorských práv vyplývá, že mají nejen majetkovou, ale i osobnostní povahu. Pokud jde o práva příbuzná právům autorským, tak osobnostní povahu mají pouze práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu.

Vlastnost díla být vnímán jako výsledek tvůrčí kategorie umění nebo vědy znamená, že dílo lze objektivně označit za tvůrčí zpracování myšlenky. Tato činnost může mít povahu uměleckou (zejména literární, ale např. i výtvarné, architektonické, divadelní, choreografické, pantomimické, filmové, fotografické) nebo vědeckou (činností vědeckou můžeme označit takovou činnost, která přináší nové poznatky do současného stavu vědy).²⁶ Z práv souvisejících s právem autorským pouze práva výkonného umělce mají tvůrčí charakter, jsou tedy stejně jako autorská práva jak povahy majetkové, tak povahy osobnostní. Tvůrčí charakter mohou mít i díla méně hodná našeho obdivu, např. díla pornografická. Určení, zda tyto výtvořiny mají alespoň minimální tvůrčí charakter, aby je bylo možno považovat za díla autorská, je nutné provést v každém jednotlivém případě. I autoři filmů s pornografickou tematikou mohou požívat ochrany autorských práv.²⁷ Nejčastějším místem, kde přes který dochází k rozšiřování pornografických děl, je právě kyberprostor. Není vyloučena ani tvorba těchto děl přímo prostřednictvím internetu. Pokud jde o práva související s právem autorským, tak pouze práva výkonných umělců představují tzv. tvůrčí práva.

Dílo také musí být vyjádřeno v jakékoli smysly objektivně vnímatelné podobě, tedy musí být seznatelné osobami odlišnými od autora. Tento znak vyplývá z evropské kontinentální koncepce založené na bezformálnosti autorského práva. Rozvoj internetu

²⁴ TELEČ, I., TŮMA, P. *Přehled práva duševního vlastnictví 2. Česká právní ochrana*. Brno: Doplněk, 2006, s. 25. Srov. opačně rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 10. 1927, publikované ve sbírce Vážného, sv. IX., roč. 1926, s. 696–702.

²⁵ Srov. přiměřeně TELEČ, I., TŮMA, P. *Přehled práva duševního vlastnictví 2. Česká právní ochrana*. Brno: Doplněk, 2006, s. 25, kde se hovoří o právním úkonu. Tento termín však nový občanský zákoník opouští.

²⁶ Vědu možno označit jako soubor vědeckých poznatků. Vědeckým poznatkem pak rozumíme poznatek přinášející něco nového. Srov. např. KNAPP, V. *Vědecká propedeutika pro právníky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 21–22.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 5 Tdo 631/2003, publikované pod č. 2/2004 Sb. rozh. tr.

ve spojení s novými technologiemi vytváří prostředí, ve kterém je možné páchat trestnou činnost zasahující do autorských a příbuzných práv v daleko větším měřítku a větší rychlostí, než je tomu mimo toto prostředí. Kyberprostor je zároveň místem, kde v současné době nejčastěji dochází k vyjádření autorských děl. Z hlediska kvantitativního není rozhodující počet vyjádření díla, např. jeho hmotné zachycení nebo takové opatření, které umožní opakovaně vyjádřit dílo v objektivně vnímatelné podobě (např. uložení na pevném disku počítače, uchování obsahu na internetu).

Výsledek tvůrčí činnosti musí být jedinečný.²⁸ Podle autorského práva je tedy vyloučeno, aby právní ochrany požívala dvě totožná, či téměř totožná díla. Jedinečnost charakterizují vlastnosti, jakými jsou původnost, novost či osobitost. U taxativně vyjmenovaných děl zákon klade na dílo zmenšené nároky z hlediska jejich jedinečnosti, proto se někdy hovoří o tzv. fiktivních dílech.²⁹ Z praktických důvodů tak činí u počítačových programů, fotografických děl a databází (viz § 2 odst. 2 AutZ). U těchto děl tedy mohou autorskoprávní ochrany požívat teoreticky i dvě téměř shodná díla. V souvislosti s pácháním trestného činu porušení autorských práv prostřednictvím počítačového programu je nutné poukázat na to, že bude zpravidla nutné udělat posudek znalce, jak obtížná je práce s takovým systémem, pokud je pro dokazování důležitá. Důvodem je, že tato oblast vyžaduje specifickou odbornost.³⁰

Posledním pojmovým znakem, nebo přesněji řečeno negativní podmínkou, je skutečnost, že zákon nevylučuje dílo z autorskoprávní ochrany. Jde o to, že z důvodu veřejného zájmu nejsou určité výtvořiny považovány za autorská díla, ačkoli jinak splňují všechny shora vyjmenované podmínky. Těmito výjimkami z autorskoprávní ochrany jsou úřední díla, výtvořiny tradiční lidové kultury (viz § 3 AutZ). Někdy se za pojmové znaky autorského díla považuje i skutečnost, že dílo není výtvořinou nezpůsobilým autorskoprávní ochrany,³¹ jak toto vyplývá z ustanovení § 2 odst. 6 autorského zákona. Z hlediska systematického zařazení tohoto ustanovení, jeho konstrukce (demonstrativní výčet) a výčtu výtvořin, který obsahuje, se spíše zdá, že nezpůsobilost být autorským dílem vyplývá z pojmových znaků autorského díla a nemůže tedy být sama o sobě jeho pojmovým znakem. Například skutečnost, že autorským dílem není námět díla sám o sobě nebo myšlenka vyplývá již z toho, že pojmovým znakem autorského díla je jeho vyjádření v jakékoli smysly vnímatelné podobě. Dle výslovného ustanovení zákona je autorským dílem tvůrčí zpracování již existujícího díla, včetně jeho překladu (viz § 2 odst. 4 AutZ).

Jak jsme uvedli výše, pro existenci autorského díla není rozhodující, zda je vyjádřeno trvale nebo dočasně. Stejně tak nezáleží na rozsahu, účelu a významu díla. Z historie jsou známy případy, kdy bylo zasaženo do autorských práv nevýznamných autorů a výsledkem bylo vytvoření díla, které dosáhlo velkého úspěchu.³²

²⁸ Někdy se hovoří o tzv. statistické jedinečnosti. Srov. ŠEBELOVÁ, M. *Autorské právo: zákon, vzory, komentáře a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006, s. 26.

²⁹ ŠAMAL, P. et al. *Trestní zákoník: komentář*. 1. díl (§ 1–139). Praha: C. H. Beck, s. 2500.

³⁰ Viz též usnesení NS ČR ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 5 Tdo 31/2010.

³¹ Srov. např. TELEČ, I., TUMA, P. *Přehled práva duševního vlastnictví 2. Česká právní ochrana*. Brno: Doplněk, 2006, s. 27.

³² George Harrison byl soudem odsouzen k zaplacení půl milionu dolarů Ronaldu Mackovi za to, že jeho melodii písně He's So Fine použil ve své známé písni My Sweet Lord. Obhajoba Harrisona, že se „krádeže“ melodie dopustil nevědomky, by mohla obstat z hlediska trestněprávního, nikoli však občanskoprávního.

Konečně, autorským právem není chráněno pouze hotové a kompletní autorské dílo, ale i jeho jednotlivé vývojové fáze a části,³³ za předpokladu, že splňují podmínky podle ustanovení § 2 odst. 1 nebo odst. 2 autorského zákona (viz. ustanovení § 2 odst. 3 AutZ).

Právo výkoného umělce patří již mezi tzv. práva související s právem autorským. Jediná z této skupiny práv mají tvůrčí povahu a jsou tedy jak povahy majetkové, tak povahy osobnostní. Ostatní práva související s právem autorským, které požívají trestněprávní ochrany, vyjadřují ochranu investice do zhotovení a zpřístupnění daného nehmotného statku.³⁴ Pro vznik těchto práv není nutné, aby obsahem záznamu nebo vysílání bylo autorské dílo. Jelikož jde o typický majetek (ač nehmotné povahy), uplatňuje se zde zásada převoditelnosti, kdy lze nejen udělit licenci k výkonu těchto práv, ale je možné je převést.

Následkem se obecně rozumí ohrožení (neboli nebezpečí vzniku poruchy) nebo porušení hodnot, které tvoří objekt³⁵ trestného činu.³⁶ Podle druhu následku dělíme trestné činy na ohrožovací a poruchové. Ačkoli z názvu trestného činu („porušení“)³⁷ a z formulace skutkové podstaty („zasáhne“) se může zdát, že trestný čin porušování autorského práva je typickým trestným činem poruchovým, není tomu tak. Porušování autorského práva může mít i podobu ohrožovacího deliktu či tzv. předčasně dokonaného deliktu, neboť k jeho spáchání postačí např. pouhé neoprávněné zhotovení rozmnoženin určitého díla z jiného důvodu než pro vlastní potřebu. Takové jednání je však z hlediska své formy přípravným jednáním kupř. pro následný prodej. Tento názor podporuje i občanskoprávní doktrína, podle které „[...] autorský zákon odmítá i jednání, kterým je právo k příslušnému nehmotnému statku ohroženo, nikoli pouze porušeno“.³⁸

2.1.1.3 OBJEKT TRESTNÉHO ČINU PORUŠENÍ AUTORSKÉHO PŘÁVA

Objekt trestného činu je abstraktní teoretickou kategorií vyjadřující jaké právní vztahy, společenské hodnoty a zájmy jsou danou skutkovou podstatou chráněny. Určení objektu má klíčový význam pro systematické zařazení trestného činu v rámci zvláštní části trestního zákoníku. Individuální objekt je však především znakem skutkové podstaty, tzn., že čin, který by nesměřoval proti žádnému individuálnímu objektu, nemůže být trestným činem. Z hlediska důležitosti pak u konkrétního trestného činu můžeme rozlišovat objekt primární (hlavní) a sekundární (vedlejší). Česká doktrína objektu trestného činu porušení autorských práv příliš pozornosti nevěnuje. Český i slovenský trestní kodex řadí tyto trestné činy mezi trestné činy hospodářské. To by napovídalo, že objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném fungování hospodářství. Individuální objekt tohoto trestného činu je však o něco složitější. *Zahraníční literatura správně akcentuje zejména osobnostní a majetkovou povahu autorských práv,*

³³ K ochraně části díla srov. rozhodnutí NS ČR ze dne 3. dubna 1925, sp. zn. Zm I 614/24, publikované ve sbírce Vážného pod č. 1945/1925, sv. VII., roč. 1925, s. 184–188.

³⁴ TELEČ, I., TŮMA, P. *Přehled práva duševního vlastnictví 2. Česká právní ochrana*. Brno: Doplněk, 2006, s. 48.

³⁵ Blíže srov. kapitolu 3.1.3.

³⁶ Viz např. JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 167.

³⁷ Ačkoli nadpisy mohou mít interpretační význam, tak platí, že *rubrica non est lex*.

³⁸ TELEČ, I., TŮMA, P. *Přehled práva duševního vlastnictví 2. Česká právní ochrana*. Brno: Doplněk, 2006, s. 77.

tedy zájem na ochraně osobnosti a majetku poškozeného.³⁹ Tyto dva zájmy lze označit za primární objekt trestného činu porušení autorských práv. Až druhotně může být v konkrétním případě zasazen např. vnitrostátní a mezinárodní obchod, rovnováha na trhu nebo práva spotřebitelů.⁴⁰

De lege ferenda by tedy bylo správnější, aby trestný čin porušení autorských práv byl zařazen do hlavy V. zvláštní části trestního zákoníku mezi trestné činy majetkové. Španělský trestní kodex tyto trestné činy uvádí výstižně v samostatné sekci mezi trestnými činy proti majetku a sociálně-ekonomickému pořádku.

2.1.1.4 SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA TRESTNÉHO ČINU PORUŠENÍ AUTORSKÉHO PRÁVA

Subjektivní stránka trestného činu vyjadřuje psychický (vnitřní) vztah pachatele k protiprávnímu jednání. Obligatorním znakem subjektivní stránky je zavinění, které se musí vztahovat v zásadě na všechny skutečnosti, které jsou znakem skutkové podstaty trestného činu.⁴¹ Trestný čin porušení autorského práva je typickým úmyslným trestným činem, kdy nestačí pouhé zavinění z nedbalosti (srov. § 13 odst. 2 a § 270 TrZ), nutný je alespoň úmysl eventuální (*dolus eventualis*). Při nedostatku úmyslu může u fyzické osoby dojít k uplatnění správní odpovědnosti za přestupek (srov. § 105a AutZ), právnické osoby mohou být podle správního práva odpovědné (odpovědnost za jiný správní delikt) dokonce i bez ohledu na zavinění (srov. § 105b AutZ), avšak s možností liberace (srov. § 105c odst. 1 AutZ).

Slovenská a švýcarská právní úprava neobsahuje z hlediska subjektivní stránky tohoto trestného činu žádné zvláštní požadavky, jakými mohou být např. pohnutka, cíl či záměr. Naproti tomu v italské právní úpravě u některých skutkových podstat týkajících se porušování autorských práv postačí pouze eventuální úmysl, u dalších skutkových podstat však vyžaduje, aby jednání bylo vedeno s určitým cílem, kterým je podle současné úpravy zisk (prospěch).⁴² U protiprávních jednání, která jsou postihována přísněji, je nutné, aby pachatel jednal úmyslně s cílem získat prospěch. Italská literatura v takovém případě hovoří o úmyslu specifickém (jako opak úmyslu obecného).⁴³ Španělská úprava v některých případech dokonce žádá, aby jednání bylo vedeno s úmyslem získat prospěch a zároveň způsobit újmu jiné osobě. Rozlišení jaké existuje v Itálii a ve Španělsku sice podle našeho názoru vede k jemnější trestní diferenciaci, avšak může v praxi působit problémy při dokazování.

Pro posouzení trestnosti jednání není obvykle důležité zjištění autorství autorského (např. napodobeného) díla, podstatná je především skutečnost, že pachatel úmyslně zasáhl autorská práva poškozeného.⁴⁴ Posuzování úmyslu je obvykle velmi obtížné. Nejvyšší soud k tomu uvádí, že *při posuzování, zda se pachatel dopustil trestného činu podle § 270 TrZ úmyslně, je třeba vycházet zejména z jeho výpovědi, z rozboru*

³⁹ Viz např. SACCO, R. et al. *Digesto delle Discipline Penalistice*. IV. Torino: UTET, 2002, s. 13–14.

⁴⁰ Srov. KUPKA, P. Autorské právo z pohledu práva trestního. *Trestněprávní revue*, č. 3/2003, s. 73.

⁴¹ JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 155.

⁴² Např. pro napodobování a nedovolené rozmnožování autorského díla postačí úmysl obecný, kdežto pro naplnění skutkové podstaty neoprávněného rozmnožování počítačových programů je nutné, aby tak dotyčný činil „za účelem dosažení zisku“.

⁴³ Srov. např. SACCO, R. et al. *Digesto delle Discipline Penalistice*. IV. Torino: UTET, 2002, s. 19.

⁴⁴ Srov. usnesení NS ČR ze dne 15. září 2010, sp. zn. 5 Tdo 937/2010 nebo usnesení NS ČR ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 5 Tdo 1553/2010–36.

jeho konkrétního jednání s přihlédnutím k motivu (pohnutce) tohoto jednání, jakož i ke všem dalším skutečnostem a okolnostem vyplývajícím z opatřených a provedených důkazů. Zavinění přitom musí zahrnovat skutkové okolnosti odůvodňující protiprávnost, a proto se musí vztahovat i na neoprávněnost zásahu do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu anebo rozhlasovému nebo televiznímu vysílání.⁴⁵ Možné škody vzniklé zasahováním do práv duševního vlastnictví donutily některé subjekty, zejména pak velké společnosti, jejichž zájmy jsou takovými jednáními dotčena, aby se zajímaly o ochranu svých práv samy a nenechávaly vše jen na iniciativě státní moci. Na posuzování úmyslu pachatele tedy bude mít určité vliv zjištění, jakým způsobem reagoval na oznámení poškozeného, že porušuje jeho práva, popř. jeho výzvu, aby učinil kroky k nápravě.

2.1.2 TRESTY ZA TRESTNÝ ČIN PORUŠENÍ AUTORSKÉHO PRÁVA

Za spáchání trestného činu porušení autorského práva podle odstavce 1 bude pachatel potrestán trestem odnětí svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Naplní-li pachatel některou ze zvlášť přitěžujících okolností odstavce 2 (spáchání činu při obchodní činnosti, ve značném rozsahu nebo získání značného prospěchu či způsobení značné škody), bude pachatel potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Trestný čin porušení autorského práva podle prvních dvou odstavců je přečinem. Kdo naplní zvlášť přitěžující okolnosti podle odstavce 3 (získání prospěchu velkého rozsahu či způsobení škody velkého rozsahu), bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let. V tomto případě je trestný čin porušení autorských práv zločinem.

Za podmínek stanovených § 53 TrZ je možné uložit i další druhy trestů. Mezi těmi, které nejsou uvedeny výše, připadají v úvahu např. trest obecně prospěšných prací nebo trest domácího vězení.

Nejčastěji ukládaným druhem trestu za trestný čin porušení autorského práva trest je tzv. podmíněně odsouzení. Pokud je tento trestný čin přečinem (tzn. podle § 270 odst. 1 a 2 TrZ), mělo by být uloženo nepodmíněného trestu odnětí svobody naprosto výjimečně (srov. § 55 odst. 2 TrZ).⁴⁶ Soudní praxe tento požadavek plně respektuje. V roce 2011 nedošlo k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a byl uložen pouze jeden trest domácího vězení za trestný čin porušení autorského práva dle § 270 trestního zákoníku. Vedle podmíněného odsouzení došlo v minulém roce k uložení trestu zákazu činnosti u více než poloviny odsouzených. V několika případech došlo k uložení peněžitého trestu a trestu obecně prospěšných prací.

Slovenská právní úprava je v trestněprávním postihu porušování autorského práva přibližně stejně přísná, jako úprava česká, a to i přesto, že obecně jsou trestní sazby za trestné činy ve slovenském právu přísnější (srov. § 283 slovenského trestního kodexu).

⁴⁵ Viz usnesení NS ČR ze dne 19. října 2010, sp. zn. 5 Tdo 1146/2010.

⁴⁶ Od 1. 12. 2011, účinnosti zákona č. 357/2011 Sb., platí pravidlo, že za trestné činy s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody nepřevyšující pět let (dříve tři léta) se zásadně neukládá nepodmíněný trest odnětí svobody.

Španělská úprava je ve srovnání s úpravou českou a slovenskou z pohledu trestání méně přísná. Naplnění základní skutkové podstaty se trestá odnětím svobody v rozmezí šesti měsíců až dvou let (srov. § 270 španělského trestního zákoníku). Pokud je spáchán tento trestný čin při výkonu povolání, bude pachateli uložen trest odnětí svobody v rozmezí od jednoho do čtyř let; sazba od dvou do pěti let je stanovena u případů, kdy navíc ke spáchání trestného činu při výkonu povolání je naplněna některá z dalších zvlášť přitěžujících okolností, např. spáchání trestného činu za použití osoby mladší 18 let nebo v rámci organizované zločinecké skupiny (viz čl. 271 španělského trestního zákoníku). Ještě méně přísná je pak úprava švýcarská. Horní sazba u základních skutkových podstat týkajících se porušení autorského práva je jeden rok (srov. např. čl. 67 odst. 1 a čl. 69 odst. 1 švýcarského zákona o právu autorském a právech příbuzných). Trestní stíhání těchto protiprávních jednání je navíc podmíněno tzv. trestní žalobou na návrh poškozeného. Již z úřední povinnosti jsou stíhána stejná protiprávní jednání, která jsou učiněna při výkonu povolání; horní hranice trestní sazby odnětí svobody zde činí pět let (srov. čl. 67 odst. 2 a čl. 69 odst. 2 švýcarského zákona o právu autorském a právech příbuzných). Italská právní úprava je poměrně složitá a i její pouhý zjednodušený popis je vzhledem k rozsahu tohoto textu velmi obtížný. Horní hranice trestní sazby odnětí svobody činí u nejzávažnějších jednání zasahujících do autorských a příbuzných práv tři léta. Za nezbytné však považujeme uvést, že základním pravidlem pro trestání zásahu do autorských práv, ze kterého vychází italská úprava (srov. čl. 171 italského zákona o ochraně autorských práv a práv souvisejících s právem autorským), je fakt, že *jednání, která zasahují do majetkových práv, se postihují pouze peněžitým trestem, kdežto jednání, která zasahují do práv osobnostních, se alternativně postihují trestem odnětí svobody a peněžitým trestem*. Tento přístup považujeme za principiálně správný. Složitost italské úpravy vyplývá i ze skutečnosti, že zákonem č. 689/1981 došlo k dekriminalizaci těch činů (není jich mnoho), za které zákon o ochraně autorských práv a práv souvisejících s právem autorským stanoví pouze peněžitý trest či pokutu. Tato protiprávní jednání, ačkoli je upravují ustanovení v zákoně obsažené pod nadpisem s názvem „trestní ochrana a sankce“, se od té doby postihují pouze v rámci správního trestání.

3. ZÁVĚR

Předměty ochrany autorského práva lze považovat za velmi specifické a svižně se rozvíjející. Za snad ještě více bazální, vzhledem k charakteru oboru autorského práva, než v případě jiných právních odvětví lze považovat prameny mezinárodního práva a práva Evropské unie. Právní úprava však není schopna na pružně se vyvíjející obor a změny v něm dostatečně rychle reagovat a podchytit tyto změny tak, aby se formální úprava přizpůsobovala materiálním podmínkám. Pokud však hovoříme o vztahu trestního a autorského práva, tak trestní právo by jako prostředek „ultima ratio“ mělo trestat pouze závažnější jednání porušování autorského práva v případech společensky škodlivých, a nikoliv každé porušení norem práva autorského. Za pozitivní lze v tomto směru považovat novou úpravu v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob, který činí za toto porušování odpovědnou i právnickou osobu, za předpokladu, že

ji lze trestný čin přičítat (ustanovení § 8 odst. 2 zTOPO). Dle koncepce přičitatelnosti tak je na právnickou osobu kladen zcela nový požadavek obezřetného chování v politice autorských práv, a to včetně chování jejich zaměstnanců. Další vývoj trestněprávních aspektů a prosazování ochrany autorských práv naznačí, alespoň dle autorů tohoto článku, přijetí či nepřijetí Obchodní dohody proti padělatelství.

THE CRIME OF COPYRIGHT INFRINGEMENT

Summary

The paper deals with still hot topic of infringement of copyright law and its consequences in criminal law. International and European Union sources of copyright law and the current criminal legislation with a focus on the crime of copyright infringement are stated in the article which also follows up the penalties that can be imposed because of criminal infringement of copyright. It also includes relation to the criminal corporate liability.

Key words: copyright law, infringement, criminal law, criminal corporate liability

Klíčová slova: autorské právo, porušení, trestní právo, trestní odpovědnost právnických osob